

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Мазура Валерія Анатолійовича
«Технологія залучення учнів спеціальної медичної групи до
фізичної активності під час навчання в основній школі»,
представлену на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання та спорту зі спеціальності
24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність обраної теми дисертації. У Державній національній програмі «Освіта: Україна ХХІ століття» серед стратегічних завдань формування змісту освіти наголошується на необхідності сприяння фізичному та психічному здоров'ю учнівської молоді. У Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 роки підкреслено важливість вирішення проблеми із кризовою ситуацією у сфері фізичної культури і спорту, серед основних чинників виникнення якої виокремлюють обмежену рухову активність населення України. У документі передбачається розв'язання проблеми шляхом удосконалення нормативно-правової бази галузі фізичної культури і спорту, збільшення в навчальних закладах обсягів рухової активності на тиждень, створення умов для розвитку регулярної рухової активності різних верств населення.

На жаль, у сучасних умовах в Україні склалася критична ситуація із станом здоров'я населення. Сучасний стан здоров'я дітей шкільного віку викликає тривогу суспільства. Так, серед підлітків здоровими можна вважати лише 20 %. Фахівці галузі свідчать, що при вступі до школи різноманітні відхилення у стані здоров'я має кожна 3-4 дитина, а до кінця навчання (у 9 класі) – вже кожен другий учень. Несприятливі умови навколишнього середовища спричиняють зростання кількості хворих дітей. Очевидною є залежність ефективності використання та самовикористання потенціалу молодого покоління від рівня його здоров'я.

Поряд з тим, за даними Українського інституту соціальних досліджень 2014 року, молодь не схильна перейматись станом свого здоров'я навіть тоді, коли хворіє. Одну з причин цієї негативної тенденції фахівці вбачають у відсутності з дитячих років морально-психологічних установок на усвідомлення цінності здоров'я. У сучасних умовах покращити критичну ситуацію із станом здоров'я дітей зусиллями існуючої в країні традиційної системи охорони здоров'я практично не можливо. На думку провідних фахівців галузі, значною мірою здоров'я людини визначає її спосіб життя. Незважаючи на те, що фізична культура і спорт відіграють вагомий роль у формуванні та зміцненні здоров'я громадян, в Україні продовжує певною мірою недооцінюватись їх соціально-економічна, оздоровча і виховна роль. Крім того, не виконуються вимоги

Закону України “Про фізичну культуру і спорт” (стаття 12) про проведення фізкультурно-оздоровчої роботи у поєднанні з фізичним вихованням учнівської молоді з урахуванням стану здоров’я, рівня фізичного та психічного розвитку дітей шкільного віку.

У вирішенні зазначеної проблеми, винятково важливу роль відіграє рівень розвитку фізичного виховання у загальноосвітніх закладах і, зокрема, постановка фізичного виховання учнів, які за станом здоров’я тимчасово віднесені до спеціальної медичної групи. Незважаючи на те, що у зазначеному напрямку науковцями проводиться активний пошук, не може не викликати стурбованості невизначеність самої системи організації фізичного виховання школярів спеціальних медичних груп. У зв’язку з наведеним проблема надання фізичному вихованню дітей шкільного віку оздоровчої спрямованості є особливо актуальною.

Ураховуючи вищезазначене, тема дисертаційної роботи Мазура Валерія Анатолійовича, без сумніву, є актуальною для теорії і методики фізичного виховання школярів. Вивчення тексту дисертації, автореферату та опублікованих за темою досліджень наукових праць засвідчує, що рецензована робота Мазура Валерія Анатолійовича присвячена дослідженню актуальної і недостатньо розробленої проблеми теорії та методики фізичного виховання.

Дисертацію виконано згідно Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2006-2010 р. Міністерства України у справах сім’ї, молоді та спорту за темою 3.1.1 «Теоретико-методичні та програмно-нормативні основи фізичного виховання учнів та студентів» (номер державної реєстрації 0107U000771) та темою: «Теоретико-методичні основи застосування інформаційних, педагогічних та медико-біологічних технологій для формування здорового способу життя» (номер державної реєстрації 0113U002003). Автором науково обгрунтовано складові, на основі цього розроблено технологію залучення учнів СМГ до фізичної активності під час навчання в основній школі та експериментально перевірено її ефективність у вирішенні поставлених завдань.

Ступінь обгрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях. Аналіз матеріалів з позиції їх обгрунтованості свідчить про те, що має місце логічний зв’язок між темою дисертаційної роботи та визначеними метою, завданнями, об’єктом, предметом дослідження, а також обраною організацією і використаними методами. Зокрема, використані в комплексі з педагогічними медико-біологічні та соціологічні методи сприяли підвищенню цінності одержаних емпіричних даних. Досягнення мети дослідження здобувач забезпечив поетапним вирішенням чотирьох завдань. Така організація сприяла одержанню необхідних

теоретико-емпіричних даних, а коректне застосування методів математичної статистики – підвищенню надійності та об'єктивності висновків з кожного завдання. Результати дисертаційного дослідження носять об'єктивний характер, спираються на достатню кількість дослідницького матеріалу, отриманого завдяки використанню великого комплексу сучасних інформативних методів, що відповідають поставленій меті та завданням дисертації.

Аналізуючи обґрунтованість наукових положень та висновків, необхідно перш за все відзначити логічний взаємозв'язок назви наукового напрямку, постановки мети і завдань дослідження. Висновки впливають зі змісту дисертаційного дослідження, їх об'єктивність і новизна не викликають сумніву. Вищезазначене викладено в основному тексті, що містить умовні позначення, вступ, 5 розділів, висновки, список використаних джерел, додатки. При цьому:

- у вступі обґрунтовано вибір теми роботи, наведено аргументи на користь використаного методологічного апарату та необхідності проведення досліджень у визначеному науковому напрямі;
- обсяг 1-го розділу відповідає встановленій нормі, оскільки займає 20% загального обсягу основного тексту дисертації;
- висновки, наведені наприкінці 1-го, 3-го та 4-го розділів узагальнюють результати, одержані під час вирішення поставлених завдань;
- у 5-му розділі одержані теоретичні та емпіричні дані розглянуто з позицій інших дослідників та визначено дані, що підтверджують, доповнюють уже існуючі висновки та є абсолютно новими у розв'язанні досліджуваної проблеми;
- загальні висновки відображають результати проведених досліджень та засвідчують вирішення поставлених завдань.

Результати дисертаційного дослідження відображено у 9-и наукових працях, із них 6 – у спеціалізованих наукових фахових виданнях, у тому числі одна – в іноземному науковому виданні, одна – у виданні України, що зареєстроване International Centre і міститься у міжнародних наукометричних базах, та одному методичному посібнику в співавторстві.

Автором чітко визначена методична та теоретична основа дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в роботі уперше розроблено й експериментально обґрунтовано технологію залучення учнів спеціальної медичної групи (СМГ) до фізичної активності під час навчання в основній школі, експериментально встановлено недостатню ефективність реалізації положень теорії самовизначення і концепції освіти з питань фізично активного способу життя під час обов'язкових занять фізичними вправами учнів СМГ для формування їх внутрішньої мотивації до систематичної фізичної активності у різних формах, що засвідчує необхідність

використання додаткових заходів, засобів і методів вирішення цього завдання; одержано дані щодо особливостей вияву показників фізичного стану дівчаток та хлопчиків із захворюваннями серцево-судинної системи, опорно-рухового апарату в кожному віці періоду 11-15 років, одержано дані щодо інтересів і побажань, пов'язаних із заняттями фізичними вправами учнів СМГ 11-15 років, урахування яких сприяє підвищенню ефективності таких занять під час реалізації в ЗНЗ.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій щодо залучення учнів СМГ до фізичної активності оздоровчої спрямованості під час навчання в основній школі, які можуть бути використані у практичній діяльності вчителів фізичного виховання, самостійних заняттях учнів, діяльності їх батьків для надання консультативної допомоги та післядипломній освіти фахівців із фізичного виховання. Авторська технологія використовується у навчально-виховному процесі ЗНЗ №№ 7, 14, 15 м. Кам'янець-Подільський, а також як навчальний матеріал у підготовці майбутніх фахівців із фізичного виховання в Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки, що підтверджено відповідними довідками й актами.

Оцінка змісту дисертації, її завершення в цілому та ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертації.

Аналіз дисертаційного дослідження засвідчує, що дисертант застосував оригінальний принцип структуризації матеріалу, який дозволив охопити всі сторони проведених досліджень, результати яких логічно викладені на 264 сторінках, серед яких 35 таблиць та додатків. Дисертаційна робота проілюстрована таблицями та рисунком, що виконані на достатньо професійному рівні і забезпечують чіткість викладення матеріалу дослідження, зручність здійснення порівняльного аналізу експериментальних даних, виокремлення основних показників та узагальнення результатів дослідження.

Позитивної оцінки заслуговує оформлення результатів дослідження, варто відмітити логіку викладу та послідовність виконання наукового пошуку.

У «**Вступі**» обґрунтовано важливість обраної теми і викладені основні проблемні питання стосовно дослідження шляхів підвищення фізичної активності учнів спеціальної медичної групи на сучасному етапі та напрями, підходи до її оптимізації під час фізичного виховання, сформульовані мета, завдання роботи та шляхи їх вирішення.

У першому розділі «**Стан фізичної активності учнів спеціальної медичної групи на сучасному етапі та напрями, підходи до її оптимізації під час фізичного виховання**» проаналізовано науково-методичну літературу з означеної проблеми; розкрито зміст поняття фізична активність, сутність, спрямованість, стан і норми у зв'язку з особливостями, що зумовлені

захворюваннями учнів, розкрито значення мотивації і поведінки у залученні учнів спеціальної медичної групи до фізичної активності, розглянуто сучасні підходи до формування спеціальної медичної групи, подано характеристику змісту фізичного виховання у спеціальній медичній групі в основній школі.

Другий розділ **«Методи та організація досліджень»** містить опис використаних наукових методів, організацію та етапність виконання наукових досліджень. Теоретичне моделювання Валерій Анатолійович використовував на початковій стадії розробки експериментальної технології залучення учнів СМГ до фізичної активності, оздоровчої спрямованості у процесі фізичного виховання в основній школі. Зокрема, вибудував модель, що за формою подання була продуктом мисленнєвої діяльності, – містила гіпотетичні уявлення про причинно-наслідкові зв'язки, що були пов'язані з реалізацією технології залучення учнів СМГ до фізичної активності оздоровчої спрямованості.

У третьому розділі **«Особливості фізичного стану та сформованості мотивації учнів спеціальної медичної групи до фізичної активності в основній школі»** визначено та оцінено фізичний стан учнів спеціальної медичної групи під час навчання в основній школі, а саме морфофункціональних показників і показників фізичної підготовленості дівчаток і хлопчиків із захворюваннями серцево-судинної системи та із захворюваннями опорно-рухового апарату від 11 до 15 років та здійснено порівняння одержаних даних із нормативами для фізично здорових однолітків. Отримані дані свідчать про те, що у зв'язку з видом захворювання мають місце особливості стану розвитку та функціонування певних систем і стан розвитку фізичних якостей як у дівчаток, так і хлопчиків 11-15 років, віднесених до СМГ. Оцінка мотиваційної сфери засвідчила про несформованість у більшості учнів СМГ під час навчання в основній школі мотивації до використання фізичної активності у позанавчальній діяльності для покращення фізичного стану; необхідність удосконалення організаційно-методичного забезпечення занять урочного типу, що реалізуються в ЗНЗ тільки для таких учнів.

У четвертому розділі дисертації **«Обґрунтування технології залучення учнів спеціальної медичної групи до фізичної активності під час фізичного виховання та експериментальна перевірка її ефективності»** дисертантом подано характеристику складових технології та визначено результати реалізації експериментальної технології, відмінними рисами якої при формуванні й реалізації змісту є врахування у комплексі принципів проектування педагогічних технологій і фізичного виховання, положень теорії самовизначення, концепції освіти з фізичної активності та важливого значення оцінки і співпраці з батьками. Складовими технології є: мета; алгоритми формування і реалізації змісту теоретико-методичної та практичної діяльності під час занять фізичними вправами; система контролю, критерії для визначення

відповідності одержаного результату запланованому. Водночас встановлено недостатню ефективність реалізації положень теорії самовизначення та концепції освіти з фізичної активності під час обов'язкових занять учнів СМГ у формуванні внутрішнього типу мотивації до систематичної фізичної активності у різних формах.

Одержані дані засвідчили перевагу експериментальної технології над традиційними організацією, змістом і його реалізацією у покращенні показників фізичного стану дівчаток і хлопчиків із захворюваннями серцево-судинної системи та опорно-рухового апарату. Розроблена і застосована дисертантом експериментальна технологія під час фізичного виховання дівчаток і хлопчиків із захворюваннями серцево-судинної системи та опорно-рухового апарату протягом п'ятого року навчання в ЗНЗ забезпечує залучення їх до фізичної активності у різних формах, а одним із позитивних результатів цього є значне покращення показників фізичного стану, посилення мотивації до фізичної активності у вільний від навчання час, оскільки такого результату можна досягти тільки у випадку усвідомлення необхідності такої активності та її систематичного використання у повсякденній діяльності.

У п'ятому розділі «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» дисертантом у процесі дослідження встановлено, що до груп захворювань, які визначають склад СМГ (за інформацією медичних карток дітей) належать: дівчатка та хлопчики із захворюваннями серцево-судинної системи від загальної кількості становлять відповідно 38,5 і 41,9 %, із захворюваннями опорно-рухового апарату – 37,8 і 41,4 %, внутрішніх органів – 17,4 і 7,2 %, дихальної системи – 6,2 і 9,4 %. Тобто найбільш чисельними є вибірки дітей із захворюваннями серцево-судинної системи і опорно-рухового апарату, що узгоджується з наявними у спеціальній літературі даними. Перевірка розробленої технології в однорічному експерименті засвідчила її перевагу над традиційними організацією, змістом і його реалізацією під час фізичного виховання в ЗНЗ. Про перевагу свідчили: вищий рівень теоретико-методичної підготовленості; більша кількість показників фізичного стану, що суттєво (на рівні від $p < 0,05$ до $p < 0,001$) покращилися протягом навчального року; більша кількість таких показників, що наприкінці відзначалися суттєво кращими значеннями; більша кількість та кращі значення показників фізичного стану, що протягом літніх канікул відзначалися суттєвим приростом.

Дисертантом уперше експериментальним дослідженням обґрунтовано технологію залучення учнів СМГ до фізичної активності під час навчання в основній школі, відмінними рисами якої при формуванні й реалізації змісту є врахування в комплексі: принципів проектування педагогічних технологій і фізичного виховання; положень теорії самовизначення і концепції освіти з питань фізично активного способу життя. Складовими технології є: мета, етапні

й оперативні завдання, алгоритм формування і реалізації змісту теоретико-методичної та практичної діяльності у фізичному вихованні, система контролю. Водночас встановлено недостатню ефективність реалізації положень теорії самовизначення та концепції освіти з питань фізично активного способу життя під час обов'язкових занять фізичними вправами учнів СМГ у ЗНЗ у формуванні внутрішнього типу мотивації до систематичної фізичної активності у різних формах. Одержано також дані щодо особливостей вияву показників фізичного стану дівчаток, а також хлопчиків із захворюваннями серцево-судинної системи та опорно-рухового апарату в кожному віці періоду 11-15 років, інтересів і побажань таких підлітків стосовно їхніх занять фізичними вправами.

Висновки відповідають завданням досліджень. Зміст автореферату ідентичний викладеному у дисертації та відображає сформульовані у ній основні положення.

Зауваження щодо змісту дисертації:

В цілому, позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, слід відзначити ряд дискусійних положень до змісту роботи, а також висловити окремі побажання.

1. При описі актуальності дисертаційної роботи здобувачем, на нашу думку, не в повній мірі висвітлений ступінь розробленості обраної теми дослідження за даними спеціальної науково-методичної літератури.

2. У 1-ому розділі дисертантом описаний гуманістичний підхід за С. Sherrill щодо стимулювання прагнення учнів СМГ до фізичної активності, формування навичок бути здоровою, фізично розвинутою особистістю. Чи використовували Ви у своїй технології методи стимулювання до занять фізичним вихованням?

3. Параметри фізичної активності оздоровчої спрямованості для дітей СМГ доцільно було б розписати для найпоширеніших груп захворювання у межах щоденної реалізації в урочних, позаурочних і позашкільних формах занять.

4. Доцільно було б доповнити технологію залучення учнів СМГ до фізичної активності оздоровчими інноваційними та нетрадиційними методиками фізичного виховання відповідно до певних груп захворювань.

5. Мазур В.А. не описує в роботі засоби та методи формування мотивації до залучення учнів СМГ до фізичної активності під час навчання в основній школі.

6. На нашу думку, варто включити у розроблену технологію методики спрямовані на формування, підкріплення і посилення мотивації до занять фізичного виховання.

7. Автором не достатньо розкрито зміст теоретико-методичної складових фізичного виховання, що враховують положення теорії самовизначення, концепції освіти з фізичної активності з метою посилення їх мотивації до систематичного використання фізичної активності оздоровчої спрямованості у різних формах занять.

8. Для більш повного візуального сприйняття роботи доцільно було б проілюструвати матеріал розробленої технології малюнками і рисунками.

Слід зазначити, що вказані недоліки не є принциповими і носять дискусійний характер. Висловлені зауваження принципово не знижують позитивної оцінки дисертації Мазура Валерія Анатолійовича, результати якої доповнюють теоретико-методичні основи фізичного виховання.

Висновок. Дисертаційна робота «Технологія залучення учнів спеціальної медичної групи до фізичної активності під час навчання в основній школі» заслуговує позитивної оцінки, за актуальністю розкритих питань, новизною отриманих результатів і практичним значенням. Робота відповідає вимогам пункту 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань старшого наукового співробітника» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України за № 567 від 27 липня 2013 року та шифру спеціальності 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення, а її автор – Мазур Валерій Анатолійович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту.

Офіційний опонент:

кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент, докторант кафедри кінезіології
Національного університету фізичного
виховання і спорту України

Підпис гр. *Демчук С.П.*
ЗАСВІДЧУЮ
31.08 2015р.

Начальник
відділу кадрів

С.П. Демчук

А.О. Сивенко